

Helsinki 3.10.2016

Suomen eduskunta
Puolustusvaliokunta
PuV@eduskunta.fi

Asia: HE 94/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi puolustusvoimista annetun lain, aluevalvontalain ja asevelvollisuuslain muuttamisesta
<http://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+94/2016>

Aliupseeriliitto ry:n lausunto lakiesityksestä puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta (erityisesti 12 b §; palvelussuhteen ehdot)

Pyydettyä lausuntona Aliupseeriliitto ry lausuu kunnioittaen seuraavaa.

1. Yleistä

Esitetyssä lakiluonnoksessa kansainvälisen sotilasavun tehtäviä, luonnetta tai kestoa ei ole määritelty riittävällä tarkkuudella. Tähän ovat monet arvovaltaiset tahot kiinnittäneet kriittistä huomiota eri tavoin.

Lakiesityksessä annetaan lievennellen ymmärtää, että kysymyksessä olisivat kotimaan rauhan ajan tehtävien tyyppiset ja perinteisen virka-avun kaltaiset sotilaalliset virkatehtävät, jotka jo muutenkin olisivat lähes luonnollinen osa puolustusvoimien normaalia kansainvälistä toimintaa. Tämä ei pidä paikkaansa. Lailla päinvaltoin poistetaan sotilaallisilta toimilta kaikki rajoitteet.

Realistinen kuva puolustusvoimista annetun lain todellisesta sisällöstä ja niiden tuomista muutoksista on aivan toinen:

Tullessaan voimaan esitetyssä muodossaan laki velvoittaisi suomalaiset ammattisotilaat suoranaisiin sotatoimiin taistelevissa joukoissa tappavan voiman käyttöoikeudella vieraassa maassa vieraan sotilasjohdon alaisuuteen.

Lain perusteluissa (12 b §) todetaan, että tehtävissä käytettäisiin kaikkia mahdollisia Puolustusvoimien suorituskykyjä. Tulkintaero tehtävistä, niiden luonteesta ja kestosta luo myös erilaiset käsitykset palvelussuhteen ehdoista.

2. Palvelussuhteen ehdot

Palvelussuhteenehdoista pitää sopia henkilöstöä edustavien ammattijärjestöjen kanssa. Palvelussuhteen ehdoista esitetään säädettäväksi lailla, mikä on julkisessa ristiriidassa suomalaisen vakiintuneen työmarkkinakäytännön kanssa.

Esitetyn kaltaisten tilanteiden palvelussuhteen ehtojen neuvotteluista on sovittu 29.10.2007 virkaehtosopimusneuvottelujen yhteydessä sovitulla pöytäkirjalla. Pöytäkirjassa todetaan, että palvelussuhteen ehdot selvitetään yhdessä ja että niiden käyttöönotosta sovitaan virkaehtosopimusjärjestelmän mukaisesti. Kumpakaan toimenpide ei ole tehty.

Helsinki 3.10.2016

Se, että henkilöstö olisi työ- tai virkasuhteessa valtioon ei suinkaan tarkoita, että palvelussuhteen ehdot kansainvälisissä sotilasaputehtävissä olisi sen myötä automaattisesti ratkaistu. **Näihin tehtäviin sovellettavia palvelussuhteen ehtoja ei ole olemassa-kaan. Sodan tai suoranaisten sotatoimiin osallistuvien palvelussuhteen ehtoja ei ole sovittu.** Esitetyt kotimaan palvelussuhteen ehdot eivät sovi lainkaan kansainväliseen sotilasaputyöhön. Yksityiskohtaisemmat perustelut esitän seuraavassa.

- 2.1. **Ulkomaiset komentajat, päälliköt ja esimiehet eivät tunne Suomen palvelussuhteen ehtoja..** Suomalaisilla sotilailla tai sotilasjoukoilla olisi avunantotilanteissa mitä suurimmalla todennäköisyydellä apua vastaanottavan maan eriasteinen sotilaallinen johto. Vierasmaalaisilta esimiehiltä ei voida olettaa puolustusvoimien erittäin erityispiirteisen ja monimutkaisen palvelussuhteen ehtojen kokonaisuuden tuntemusta. Millä tavalla tällöin turvattaisiin suomalaisten sotilaiden sopimuksellinen asema ja oikeudet? Näistäkään syistä kotimaan palvelussuhteen ehdot ei toimisi kansainvälisen sotilasavun tilanteissa.
- 2.2. **Yhdenmukaiset ehdot eri maista tulevien sotilaiden kesken ovat mahdottomia.** Kansainvälistä sotilasapua annettaessa on todennäköistä, että joukot muodostetaan eri maiden sotilaista. Monien maiden sotilailla ei ole lainkaan Suomen puolustusvoimien palvelussuhteen ehtoja vastaavia määräyksiä esimerkiksi työajoista. Jos Suomen kotimaan palvelussuhteen ehtoja noudatettaisiin, operatiivisissa toimissa syntyisi erittäin epäselviä ja tulkinnanvaraisia tilanteita, joissa kansalliset määräykset poikkeaisivat toisistaan. Palvelusturvallisuus voisi olla uhattuna. Nämä tilanteet johtaisivat väistämättä myös lukuisiin sopimuksellisiin erimielisyystupaukuihin.
- 2.3. **Voimassa olevat sopimukset on sovittu koskemaan kotimaan virkatehtäviä.** Lakiesityksessä nykyiset palvelussuhteen ehdot on yksipuolisesti täysin irrotettu niistä asiayhteyksistä ja niistä tarkoituksista, joihin ne on aikanaan yhdessä sovittu. Kahdenkymmenen vuoden sopimuskokemuksella puolustushallinnon virkaehtosopimustoinnista voin vakuuttaa, että kertaakaan palvelussuhteen ehdoista sovittaessa ei ole neuvoteltu ulkomailla tehtävästä sotatoimien omaisesta työstä ja niiden palvelussuhteen ehdoista.
- 2.4. Palkkaus

Palkanmaksun perustetta ei olisi. Puolustusvoimien palkkaus perustuu henkilöstöryhmäkohtaisiin tehtävien vaativuuksiin ja niiden perusteella tehtävään vaativuuden arviointiin. Palkan perusteena olevia kunkin henkilöstöryhmän palkkausjärjestelmäsovimuksen mukaisia tehtävänkuvauksia ei ole laadittu muuhun kuin kotimaan normaaliolojen varsinaiseen virkatehtävään.

Operatiivisia poikkeusolojen/sodan ajan tehtäviä ei edes saa kuvata tehtävänkuvaukseen puhumattakaan nyt esillä olevista tehtävistä, jotka eivät ole edes tiedossa. Kansainvälisiä tehtävän vaatimuksia tai muita erityispiirteitä ei ole näin ollen edes voitu

Helsinki 3.10.2016

ottaa huomioon. Kansainväliset sotilasaputehtävät edellyttävät kaikkien tehtävänkuvausten tarkastuksen, jotta palkanmaksun peruste olisi oikea. Hallinnon työ olisi valtava.

2.5. Työaika

Puolustusvoimien työaikasopimus perustuu säännölliseen työaikaan ja sitovaan työaikasunnitteluun. Avunantotehtävien luonne, kesto ja yllätyksellisyys ovat siinä määrin operatiivisia, tilannekohtaisia ja vaikeasti ennustettavia, että kotimaan työaikamääräykset eivät sovellu lainkaan operatiivista jatkuvaa valmiutta edellyttäviin tehtäviin.

Eräitä havaintoja työajoista:

- työaikasunnitelmat on laadittava ja toteutuneet työvuoroluettelot vahvistettava
- säännöllisestä työajasta poikkeamat aiheuttavat välitöntä ylitöitä
- päivittäiset tauot ja jakson viikkolevot ja vapaat on suunniteltava
- työntekijöillä on oltava tosiasiallinen mahdollisuus poistua työpaikaltaan em. vapaiden aikana vapaasti
- ilta-, yö-, lauantai-, sunnuntai-, pyhäpäivät, hälytysrahat, varallaolo- ja päivystyskorvaukset yms. kustannukset
- henkilöstömitoitus on suunniteltava toiminnan luonne ja työaikasuojelun periaatteet huomioon ottaen tähän ei yksi miehitys missään tapauksessa riitä
- harjoittelun työaikamuotoja ei voida käyttää, koska kysymyksessä ei ole harjoittelu.

2.6. Virkamatkat (jos kysymyksessä ei olisi siirto toiseen tehtävään)

Virkamatkalla majoittumispaikan täytyy täyttää matkakustannusten korvaussopimusten mukaiset kohtuulliset vaatimukset.

Kansainvälistä sotilasapua annettaessa oltaisiin virkamatkalla. Kenttämajoitus ei esimerkiksi valtion matkakustannusten korvaussopimuksen vaatimuksia täytä. Virkamatka täytyy toteuttaa niin, että siitä ei aiheudu uhkaa virkamiehen hengelle ja terveydelle.

2.7. Siirto kansainväliseen sotilasaputehtävään voi ainakin joissakin tilanteissa olla puolustusvoimien siirto- ja muuttokustannusten korvausten mukainen siirto tehtävästä toiseen ja paikkakunnalta toiseen.

Toisin kuin lakiesityksen 12 b §:ssä todetaan ***määräys kansainväliseen sotilasaputehtävään täyttää puolustusvoimien siirto- ja muuttokustannusten korvaussopimuksen mukaisen siirron edellytykset*** silloin kun kysymyksessä on pysyväisluonteinen siirto kyseisiin tehtäviin.

Helsinki 3.10.2016

Eduskunnan oikeusasiamies on lausunnossaan todennut seuraavasti:

"Näkemykseni mukaan kansainvälisiin avustustehtäviin määrittäminen tarkoittaa kokenneettavalle henkilölle vaikutuksiltaan tosiasialla samaa kuin puolustusvoimissa annetun lain 41 §:n 3 momentissa tarkoitettu virkaan siirtämistä tai tehtävään määrittäminen, joka aiheuttaa virka-miehen palveluspaikkakunnan muuttumisen."

Henkilöstölle syntyy siis oikeus kaikkiin muutto- ja siirtokustannusten korvauksiin sopimuslriteerien täytyessä toisin kuin lakiesityksessä esitetään.

2.8. Sosiaaliset ja terveydelliset perusteet

Puolustusvoimien sotilasviroissa on henkilöstöä, joka ei voi missään tapauksessa lähteä nyt esitettäviin tehtäviin ulkomaille. Tällaisia ovat esimerkiksi psyko-fyysisistä syistä rajoitetut, suurperheelliset ja omaishoitajat. Muitakin syitä on. Näillä sotilailla voi olla juuri sellaista osaamista ja erityisammattitaitoa, jota ko. kansainväli- sessä sotilasaputehtävissä tarvittaisiin.

Laki ei siis voimaan tullessaan voisi kaikissa tapauksessa koskea esitetyllä tavalla kaikkia ammattisotilaita ilman rajoituksia.

2.9. Vakuutusturva

Laissa esitetään, että kansainvälisissä sotilasaputehtävissä oltaisiin samalaisen vakuutusturvan piirissä kuin mitä kriisinhallintatehtävissä. Tämä esitys on täysin riittämätön. Sotatoimien kuolemanriskin välittömän läsnäolon tilanteisiin ei vakuutusturvaa ole olemassa.

Kriisinhallintatehtävissä tehdään erilaisia turvallisuusselvityksiä ja suomalaisia joukkoja ei ole lähetetty alueille, jossa riskialttius on erityisen suuri. Nyt esitetyssä lakiehdotuksessa suomalaisia sotilaita voitaisiin lähettää suoraanisiin sotatoimiin sotatoimi-alueelle tappavan voiman käyttöoikeudella.

Mika Oranen
Puheenjohtaja
Aliupseeriliitto ry
044-977 7282
mika.oranen@aliupseeriliitto.fi